

Työväentutkimus vuosikirja 2022 (vol. 36), s. 128-129

Tuuli Hirvilammi

Uusliberalistisesta kapitalismista ihmiskasvoiseen talousjärjestelmään

Tapio Kuosma. Ihmiskasvoinen talousjärjestelmä tai kapina. Atrain & Nord, 2021. 365 s. ISBN 9789523156036.

Tapio Kuosma on kirjoittanut perusteellisen teoksen länsimaisen vallitsevan talousjärjestelmän eli uusliberalistisen kapitalismin lähtökohdista ja vaaroista. Kirjan perusteena on, että talousjärjestelmä ei vastaa YK:n ihmisoikeuksien yleismaailmallista julistusta, minkä lisäksi se on ollut tuhoisa hyvinvointivaltioille. Kirja esittelee, miten uusliberalistinen talousjärjestelmä ei mahdollista kansalaisvapauksia ja on siten ristiriidassa perustavanlaatuisen taloudellisten, sosiaalisten ja sivistyksellisten oikeuksien kanssa. Siksi tarvitaan 'ihmiskasvoinen talousjärjestelmä', joka ei "eristäydä valtiosta, yhteiskunnasta ja ihmisistä vaan ottaa huomioon kansainväliset ihmisoikeudet ja kansalliset perusoikeudet". Kuosman mukaan tällainen talous "tarvitsee tuekseen oikeudenmukaisen demokratian ja aidon oikeusvaltion" (s. 20).

Aiemmin korkeimmassa hallinto-oikeudessa työskennellyt Kuosma esittelee yksityiskohtaisesti YK:n ihmisoikeuksien julistuksen artiklat, Suomen perusoikeudet ja Euroopan unionin perusoikeuskirjan sisältöä. Näin tiedot tulevat helposti luettavassa muodossa kaikkien ulottuville. Kirja sisältää lisäksi perustietoja eri maiden talousjärjestelmistä kertoen muun muassa sen, kuinka useimmat maailman valtioista ovat sekatalouksia. Teoksen luvuista saa perustietoja muun muassa Norjan, Ranskan ja Sveitsin talousjärjestelmistä, tai pikemminkin ehkä ajankohtaisesta taloustilanteesta ja kansantalouksien haasteista. Kirjan lukuihin mahtuu myös hyvinkin yksityiskohtaisella tasolla olevaa tietoa eri maiden sosiaaliturvajärjestelmistä. Näitä tietoja saa muun muassa Saksan ja Britannian sosiaaliturvasta. Itselleni kiinnostavinta oli lukea Venäjän Federaation sosiaaliturvajärjestelmästä: en ollutkaan tiennyt, että Venäjällä naisilla on alhaisempi eläkeikä (60 vuotta) kuin miehillä (65 vuotta).

Kuosma käsittelee kirjassaan myös uusliberalistisen talousjärjestelmän historiallista kehitystä. Tässä yhteydessä hän nimeää erikseen kaksi tärkeää tapahtumaa: Bretton Woods järjestelmän luomisen ja vuosien 2007–2008 finanssikriisin. Kuosma kertoo seikkaperäisesti siitä, minkälaisissa olosuhteissa Bretton Woods järjestelmään päädyttiin sekä finanssikriisin taustoista ja seurauksista. Esille tulee Goldman Sachsin keskeinen rooli ja EU-talouden johdannaisjärjestelyjen ongelmallisuus.

Selväksi tulee myös Yhdysvaltain ongelmallinen rooli maailmantaloudessa: USA:n imperialismin palveluksessa olevat talouden palkkatappajat ovat tehneet työtään ympäri maailmaa toisesta maailmansodasta lähtien. Ja tänään USA valvoo suurinta osaa maailman raaka-aineista. (s. 87)

Maailman taloutta ja Yhdysvaltain valtaa kuvaa "korporatokratia": "maailman sadasta suurimmasta taloudesta 52 on yhtiöitä ja niistä 47 on yhdysvaltalaisia" (s. 87). Kuosma kirjoittaa, kuinka nämä talouden palkkatappajat ovat vaikuttaneet eri maissa siitä lähtien, kun ne ensimmäisen kerran astuivat suureen rooliin Iranissa 1950-luvun alussa. Kirjassa on luku "Tapaus Amerikan Yhdysvallat", jossa Kuosma kuvaa perusteellisesti, joskin vähän sattumanvaraisesti ja irrallisen oloisesti Yhdysvaltain historiallisia ja mer-

kityksellisiä tapahtumia. Käsitellyksi tulee muun muassa Vietnamin sota, Russellin tribunaali, Qassem Suleimanin murha ja tapaus George Floyd. Kiinnostavaa oli lukea tiivistetty lista siitä, kuinka moneen salamurhaan tai salamurhan yritykseen Yhdysvallat on osallistunut vuoden 1949 jälkeen – siis YK:n yleismaailmallisen ihmisoikeuksien julistuksen laatimisen jälkeen. Ei ihme, että Kuosma nimittää maata William Blumin tavoin roistovaltioksi.

Kehittämänsä ihmiskasvoisen talousjärjestelmän tueksi Kuosma käsittelee uusliberalismin kritiikkiä. Kokonaisvaltaisen ja aiempaa keskustelua syntetisoivan tai analyysoivan otteen sijaan Kuosma on päätenyt kuvaamaan yksityiskohtaisemmin kahta keskeistä uusliberalismin kriitikkoa. Hän avaa seikkaperäisesti Naomi Kleinin Tuhokapitalismin nousu kirjan sisältöä sekä Kleinin keskeisiä havaintoja. Lisäksi hän esittelee Thomas Piketty argumentteja hänen pääteoksensa Pääoma 2000-luvulla perusteella. Kuosma nostaa esiin myös ”aikamme kapitalismin arvostelijoita”, joihin hän laskee kuuluviksi seuraavat henkilöt: Michel Chossudovsky, Pertti Honkanen, Markus Jänntti, Paul Krugman, Christer Lindholm, Mariana Mazzucato, Heikki Patomäki, Thomas Piketty, Joseph Stiglitz, Olli Tammilehto, Teivo Teivainen ja Adam Tooze.

Siteerattuaan pitkälti tämän joukon ajatuksia, Kuosma toteaa yhdensuuntaisen havainnon, jonka mukaan ”uusliberalistinen kapitalismi ei ole kyennyt muotoutumaan ihmisarvoiseksi talousjärjestelmäksi” (s. 215). Kriitikoiden listaan olisi tuki löytynyt lisääkin arvostettuja tutkijoita. Kuosmalta jää myös kokonaan huomiotta se ajankohtainen kapitalismikriittinen keskustelu, jonka lähtökohtana on kapitalismin ekologinen kestäättömyys. Voisin lisätä itse siihen keskusteluun perehtyneenä, että uusliberalistinen kapitalismi ei ole kyennyt muotoutumaan myöskään ekologisista ongelmia ratkaisevaksi, luonnon kantokyvyn rajoissa toimivaksi talousjärjestelmäksi. Toisenlaisen talouden tarve on siis ilmeinen.

Tuuli Hirvilampi, yliopistotutkija, Tampereen yliopisto